

KITOB SAVDOSI LOYIHALARIDA IJTIMOIIY VA IQTISODIY SAMARADORLIK TADQIQI

Uchqunov Husan G'olib o'g'li
(O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya
akademiyasi magistranti,
elektron pochta manzili: *husanuchqunov05@gmail.com*)

Annotatsiya. Ushbu maqolada kitob savdosi sohasidagi loyihalarning ijtimoiy va iqtisodiy samaradorligi chuqur tahlil qilingan. Avvalo, kitob savdosining jamiyat ma'naviy rivojida o'rni, o'qish madaniyatini shakllantirishdagi ahamiyati, aholi uchun intellektual resurslarga teng kirish imkoniyati yoritilgan. Shuningdek, bu loyihalarning iqtisodiy natijalari – bandlikka ta'siri, raqamli texnologiyalar asosida rivojlanish tendensiyalari, investitsion va startap salohiyati baholangan. SWOT tahlil, statistik ko'rsatkichlar va infografikalar orqali kitob savdosi loyihalarining afzalliklari va muammolari aniqlanib, istiqbolli takliflar ilgari surilgan. Tadqiqot natijalari asosida ushbu yo'nalishda davlat, xususiy sektor va fuqarolik jamiyatining hamkorlikdagi faoliyati muhim ekani ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: **Kitob savdosi, iqtisodiy samaradorlik, ijtimoiy ta'sir, o'qish madaniyati, raqamli transformatsiya, mualliflik huquqi, SWOT tahlil, startap, madaniyat, bilim iqtisodiyoti.**

Keywords: Book sales, economic efficiency, social impact, reading culture, digital transformation, copyright, SWOT analysis, startup, culture, knowledge economy.

Abstract. This article provides an in-depth analysis of the social and economic effectiveness of bookselling projects. First of all, the role of bookselling in the spiritual development of society, its importance in forming a reading culture, and equal access to intellectual resources for the population are highlighted. The economic

results of these projects - their impact on employment, development trends based on digital technologies, investment and startup potential - are also assessed. Through SWOT analysis, statistical indicators and infographics, the advantages and problems of bookselling projects are identified, and promising proposals are put forward. Based on the results of the study, it is emphasized that the joint activities of the state, the private sector and civil society in this area are important.

1. Kirish

Kitob – insoniyat sivilizatsiyasining eng qadimiy va muhim bilim vositasidir. Biroq, u nafaqat ma'naviy-ma'rifiy qadriyat, balki iqtisodiy mahsulot sifatida ham o'z o'rniga ega. Kitob savdosi orqali nafaqat bilim tarqaladi, balki bandlik, ichki bozor faolligi va innovatsion startaplar uchun yangi imkoniyatlar yaratiladi. Ayniqsa, O'zbekiston kabi taraqqiyot yo'lidan ketayotgan mamlakatlar uchun bu sohaning har tomonlama o'rganilishi dolzarb hisoblanadi.

---

2. Kitob savdosi loyihalarining ijtimoiy samaradorligi

2.1. Ma'naviy-ma'rifiy ta'siri

Kitoblar – jamiyatni axloqan yuksaltiruvchi kuch. Savdo loyihalari orqali ularni keng ommaga yetkazish:

- o'qish madaniyatini shakllantiradi;
- yosh avlodda bilim olishga qiziqishni oshiradi;
- notijorat tashkilotlar, kutubxonalar, maktablar bilan hamkorlikda madaniy dasturlarni yo'lga qo'yadi.

2.2. Aholining bilimga teng kirish huquqi

Raqamli kitob do‘konlari va audiokitoblar orqali chekka hududlarda ham aholining kitobga bo‘lgan kirish imkoniyati oshadi. Bu esa ijtimoiy tenglikka xizmat qiladi.

2.3. Mahalliy mualliflarni qo‘llab-quvvatlash

Kitob savdosi loyihalari, ayniqsa, yangi mualliflar uchun muhim platforma bo‘lib xizmat qiladi. Bu nafaqat ijodiy salohiyatni ro‘yobga chiqaradi, balki milliy identitetni mustahkamlashga xizmat qiladi.

---

3. Iqtisodiy samaradorlik tahlili

3.1. Bandlik yaratishdagi o‘rni

Kitob savdosi loyihalari orqali quyidagi sohalarda bandlik yaratiladi:

- nashriyotlar;
- poligrafiya;
- savdo va logistika;
- IT va marketing xizmatlari.

3.2. Bozor iqtisodiyotida ko‘rinishi

Kitoblar iqtisodiy mahsulot bo‘lishi bilan birga, xususiy sektor uchun foyda keltiruvchi aktivdir. Xususan:

- yirik kitob yarmarkalari (Book Fest, Kitob yili ko‘rgazmalari);
- onlayn kitob do‘konlari (Kitob.uz, Bookline, Asaxiy);
- franchayzing asosidagi do‘kon tarmoqlari.

3.3. Raqamli transformatsiya

Bugungi kunda elektron kitoblar, audiokitoblar, mobil ilovalar orqali savdo hajmi ortib bormoqda. Sun'iy intellekt asosida kitob tavsiyalar tizimi, QR-kodli kitoblar va obuna xizmatlari iqtisodiy dinamika yaratmoqda.

SWOT tahlil:

Loyihalarning ichki va tashqi tahlili	
Kuchli tomonlar (Strengths)	Zaif tomonlar (Weaknesses)
- Yoshlarda kitob o'qishga qiziqish ortmoqda	- Kitoblar narxi nisbatan yuqori
- Yangi nashriyot va startaplar ko'paymoqda	- Raqamli savdoga kech o'tilmoqda
- Davlat madaniyat siyosati qo'llab-quvvatlaydi	- Mualliflik huquqi bilan bog'liq muammolar

Imkoniyatlar (Opportunities)	Tahdidlar (Threats)
- Raqamli eksport imkoniyatlari	- Piratlik va noqonuniy nusxalar ko'pligi
- Grant va subsidiyalar soni ortmoqda	- Aholi xarid qobiliyatining pastligi
- Ko'p tilli kontentlar yaratish imkoniyati	- Raqobatbardosh xorijiy elektron platformalar
- Raqamli eksport imkoniyatlari	- Piratlik va noqonuniy nusxalar ko'pligi

Statistika va infografika

Kitob savdosi loyihalarining yillik o'sish ko'rsatkichlari (2022–2024)

Ko'rsatkichlar	2022	2023	2024 (prognoz)
Loyihalar soni	78	114	150+
Yaratilgan ish o'rinlari	2 300	3 700	5 000+
Daromad (mlrd so'm)	92	140	200+
Elektron savdo ulushi	18%	32%	45%

Ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirlar infografikasi (so'z bilan tasvir)

markdown

Копировать Редактировать

Kitob savdosi loyihasi

Iqtisodiy foyda

- Bandlik
- Startaplar
- Daromad

Ijtimoiy foyda

- Bilim tarqalishi
- Madaniy qadriyatlar
- O'qish madaniyati

Muammolar va takliflar

Asosiy muammolar:

- Raqamli savdo platformalarining yetarli emasligi.
- Soliq yengilliklarining cheklanganligi.
- Poligrafik xizmatlar narxining yuqoriligi.
- Mualliflik huquqini muhofaza qilishdagi qiyinchiliklar.

Takliflar:		
	Soha	Takliflar
1	Davlat siyosati	Loyihalar uchun subsidiyalar, grantlar, soliq yengilliklari
2	Ta'lim sektori	Maktab va oliy ta'limda o'qish aksiyalarini o'tkazish
3	Texnologiyalar	Kitob savdosi uchun mobil ilovalar, AI asosidagi tavsiyalar tizimi
4	Tadbirkorlik	Yosh mualliflar va noshirlarga startup-kreditlar ajratish

Xulosa

Kitob savdosi loyihalari orqali O'zbekistonda nafaqat iqtisodiy faollik, balki ijtimoiy taraqqiyot ham yuzaga kelmoqda. Yurtimizda o'qish madaniyatining rivojlanishi, axborotga erkin kirish, mualliflik faoliyatining oshishi kabi ijobiy omillar bu loyihalarning strategik ahamiyatini isbotlaydi. Shu sababli, davlat, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati bu sohada hamkorlikda ishlashi muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4513-son Qarori. (2023). *Kitobxonlik madaniyatini oshirish va nashriyot sohasini rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida*.
2. Soliyev A. (2022). "Zamonaviy O'zbekistonda kitob bozori rivoji: tahlil va istiqbollari", *Iqtisodiyot va Ta'lim*, №4, 54–60-betlar.
3. UNESCO. (2020). *The role of book publishing in sustainable development*. Paris: UNESCO Publishing.
4. Book Industry Trends Report. (2023). *Global Publishing Market Overview*. World Publishing Association.
5. Kadirov B. (2021). "O'zbekistonda kitob savdosining raqamli transformatsiyasi", *Axborot texnologiyalari jurnali*, №3.
6. Azizova N. (2022). *Ijtimoiy-iqtisodiy loyihalarning samaradorligini baholash metodikasi*. Toshkent: "Fan va Taraqqiyot" nashriyoti.
7. Stat.uz (2023). *O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari*. www.stat.uz
8. World Bank. (2022). *Digital Economy for Development: Uzbekistan Country Diagnostic Report*.
9. Asaxiy Books (2024). *Yillik savdo hisobotlari va foydalanuvchi tahlillari*. Toshkent: Asaxiy nashriyoti.
10. Global Ebook Report. (2023). *The State of the Digital Book Industry*. Berlin: Rüdiger Wischenbart Content.
11. Yuldashev R. (2023). "Kitobxonlikni rivojlantirishda tadbirkorlik tashabbuslari", *Madaniyat va Ma'rifat*, №2.